

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар БДУКМ

_____ Ю. П. Бондар

« ____ » _____ 2015 г.

Рэгістрацыйны № ВД-____/баз.

УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ
Раздел I. СТАРАЖЫТНЫ СВЕТ

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай
спадчыны (па напрамках)*

Мінск
БДУКМ
2015

СКЛАДАЛЬНІК

Л. У. Ляховіч, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музэязнаўства ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

М. І. Мініцкі, прафесар кафедры гісторыі Старажытнага свету і Сярэдніх вякоў установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М. Танка», доктар гістарычных навук, прафесар;

А. В. Мартынюк, загадчык кафедры гісторыка-культурнай спадчыны ўстанова адукацыі «Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы», кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыі Беларусі і музэязнаўства ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 7 ад 27.02.2014 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 18.06.2014 г.)

Адказы за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказы за выпуск: Л. У. Ляховіч

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Гістарычныя веды з'яўляюцца базавымі для экскурсійнай і навуковай працы ў музеях. Раздзел I «Старажытны свет» вучэбнай дысцыпліны «Усеагульная гісторыя» складаецца з вывучэння першабытнага ладу, Старажытнага Усходу і антычнасці. Дадзены этап сусветнай гісторыі закляў фундаментальныя асновы чалавечага грамадства, вылучыў універсальныя сацыякультурныя структуры, выявіў альтэрнатыўныя мадэлі цывілізацыйнага развіцця. Менавіта ў старажытнасці бярэ свой пачатак гісторыя сацыяльных, палітычных і культурных інстытутаў, якія дайшлі да новага і найноўшага часоў. Нельга пераацаніць таксама значэнне перыяду старажытнасці для развіцця сусветнай матэрыяльнай і духоўнай культуры.

Вучэбная дысцыпліна прадугледжвае разгляд гістарычных працэсаў, тэндэнцый, падзей ад станаўлення чалавека і чалавечага грамадства да сярэдзіны I тыс. н.э. У геаграфічным аспекце разглядаюцца Старажытны Усход, уключаючы Індыю і Кітай, і антычны свет з яго пашырэннем у перыяд элінізму і Рымскай імперыі.

У вучэбную праграму ўключаны тэмы, прысвечаныя міфалогіі, рэлігіі, літаратуры і мастацкай культуры, а таксама развіццю навуковых ведаў вывучаемых цывілізацый і краін. Зроблены акцэнт на вывучэнне гісторыі паўсядзённасці, што прадугледжвае не толькі ўвагу да матэрыяльнай культуры, але і разуменне індыўідуальных і калектыўных уяўленняў у старажытнасці, эвалюцыі гендарных, сямейна-шлюбных адносін і г. д.

Метадалагічнай асновай выкладання з'яўляецца спалучэнне фармацыйнага і цывілізацыйнага (культуралагічнага) падыходаў. У адпаведнасці з прынцыпам гістарызму і гісторыка-генетычным метадам матэрыял выкладаецца ў храналагічнай паслядоўнасці.

Мэтай вывучэння курса «Усеагульная гісторыя» (старажытны свет) з'яўляецца фарміраванне прафесійных кампетэнцый будучых спецыялістаў-музеязнаўцаў у кантэксце вывучаемай дысцыпліны, матывацыі для набывання новых ведаў і іх прымянення ў прафесійным і штодзённым асяроддзі.

- Адзначаная мэта прадугледжвае вырашэнне наступных *задач*:
- вызначэнне месца і ролі перыядаў першабытнасці, Старажытнага Усходу і антычнасці ў сусветнай гісторыі;
 - абгрунтаванне перыядызацыі і крытэрыяў вылучэння перыядаў;
 - усведамленне цэласнасці сусветна-гістарычнага працэсу, сувязі і пераемнасці ў развіцці цывілізацый, краін і народаў;
 - адлюстраванне паступовага разгортвання гістарычнага працэсу з выяўленнем краін – лідараў цывілізацыйнага развіцця канкрэтных эпох, раскрыццём нераўнамернасці, пераемнасці і тэндэнцый гэтага працэсу;
 - стварэнне комплекснай карціны развіцця сусветнай цывілізацыі ў старажытнасці з сістэмным бачаннем гістарычнага працэсу праз сінхранізацыю, правядзенне аналогій, параўнанне, вылучэнне сувязей прычын і наступстваў;
 - раскрыццё ўнутранай логікі гістарычных працэсаў і падзей, прасочванне іх дынамікі і ўзаемасувязі;
 - выхаванне цэласнага светаўспрымання, цікавасці і павялічэння да гісторыка-культурнай спадчыны іншых народаў, вызначэнне іх ролі на розных этапах гістарычнага працэсу; суаднясенне дасягненняў сусветнай і айчыннай матэрыяльнай і духоўнай культуры.

У выніку вывучэння курса студэнт *павінен ведаць*:

- гістарычнае значэнне перыяду старажытнага свету ў сусветнай гісторыі, крытэрыі перыядызацыі, змест і структуру дысцыпліны;
- асноўныя тэндэнцыі, працэсы і падзеі ў развіцці цывілізацый, краін і народаў;
- сувязь прычын і наступстваў гістарычных падзей і працэсаў, суадносіны гістарычнай пераемнасці і нераўнамернасці;
- асаблівасці зместу і развіцця заходняй і ўсходняй цывілізацыйнай мадэлі;
- уплыў сацыяльных і культурных інстытутаў, якія склаліся ў старажытнасці, на гістарычныя працэсы наступных перыядаў.

Студэнт павінен *умець*:

- выкарыстоўваць асноўныя і дадатковыя крыніцы па выкладаемай дысцыпліне, вызначаць іх змест і сацыяльную накіраванасць;
- параўноўваць і інтэрпрэтаваць розныя пункты гледжання, выпрацоўваць і аргументаваць уласныя меркаванні;

– чытаць інфармацыю гістарычных карт, схем, дыяграм, а таксама ілюстрацыйнага матэрыялу;

– прымяняць у кантэксце сусветнай гісторыі веды па сумежных дысцыплінах (сусветнай мастацкай культуры, філасофіі, сусветнай літаратуры, рэлігіязнаўстве, культуралогіі, айчыннай гісторыі і г.д.);

– аналізаваць гістарычныя працэсы і падзеі, ацэньваць гістарычныя з’явы і персаналіі як з пункту гледжання сённяшняга дня, так і ўлічваючы канкрэтны гістарычны кантэкст.

Выкладанне гісторыі старажытнага свету ажыццяўляецца ў кантэксце міждысцыплінарнасці. Дадзены аспект рэалізуецца ў сувязі выкладаемай дысцыпліны з такімі паралельна вывучаемымі, як «Гісторыя Беларусі», «Беларуская і сусветная літаратура», «Гісторыя архітэктуры», «Лацінская мова».

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне раздзела I «Старажытны свет» вучэбнай дысцыпліны «Усеагульная гісторыя» ўсяго прадугледжана 190 гадзін, з якіх 90 гадзін – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 58 гадзін, семінарскія заняткі – 32 гадзіны. Рэкамендаваная форма кантролю – экзамен.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін	
	лекцыі	семінары
<i>Уводзіны</i>	2	
Раздзел I. Першабытнае грамадства		
<i>Тэма 1.</i> Першабытны лад, яго сутнасць і змест. Каменны век		2
<i>Тэма 2.</i> Неалітычная рэвалюцыя і яе ўплыў на чалавечае супольніцтва. З’яўленне першых цывілізацый		2
Раздзел II. Старажытны Усход		
<i>Тэма 3.</i> Старажытная Месапатамія. Царствы Шумера і Акада	2	
<i>Тэма 4.</i> Старажытны Вавілон	2	
<i>Тэма 5.</i> Новававілонская (Халдзейская) дзяржава і Малая Азія ў I тыс. да н.э.	2	
<i>Тэма 6.</i> Дзяржава хетаў	2	
<i>Тэма 7.</i> Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры цывілізацыі Старажытнай Месапатаміі		2
<i>Тэма 8.</i> Старажытны Егіпет. Дадынастычны перыяд, Ранняя і Старое царствы	2	
<i>Тэма 9.</i> Старажытны Егіпет Сярэдняга і Новага царстваў	2	
<i>Тэма 10.</i> Старажытны Егіпет Позняга царства і эліністычнай эпохі	2	
<i>Тэма 11.</i> Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнага Егіпта		2
<i>Тэма 12.</i> Асірыйская дзяржава і дзяржава Урарту ў II–I тыс. да н.э.	2	
<i>Тэма 13.</i> Усходняе Міжземнамор’е (Сірыя, Фінікія, Палесціна) у II–I тыс. да н.э.	2	
<i>Тэма 14.</i> Матэрыяльная і духоўная культура народаў Усходняга Міжземнамор’я ў II–I тыс. да н.э.		2
<i>Тэма 15.</i> Старажытны Іран (дзяржава Ахеменідаў) у I тыс. да н.э.	2	
<i>Тэма 16.</i> Старажытнаіндыйская цывілізацыя	2	
<i>Тэма 17.</i> Старажытнакітайская цывілізацыя. Складанне адзінай дзяржавы	2	
<i>Тэма 18.</i> Развіццё матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Індыі		2

<i>Тэма 19.</i> Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнага Кітая		2
Раздзел III. Цывілізацыі антычнасці (Старажытная Грэцыя і Старажытны Рым)		
<i>Тэма 20.</i> Эгейскі свет і Старажытная Грэцыя ў III – сярэдзіне I тыс. да н.э.	2	
<i>Тэма 21.</i> Фарміраванне полісаў. Вялікая грэчаская каланізацыя	2	
<i>Тэма 22.</i> Класічная Грэцыя. Афіны і Спарта	2	2
<i>Тэма 23.</i> Грэка-персідскія войны		2
<i>Тэма 24.</i> Крызіс поліса. Пелапанэская вайна		2
<i>Тэма 25.</i> Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Грэцыі		2
<i>Тэма 26.</i> Узвышэнне Македоніі і яе барацьба за гегемонію ў Грэцыі	2	
<i>Тэма 27.</i> Стварэнне дзяржавы Аляксандра Македонскага і яе распад	2	
<i>Тэма 28.</i> Сістэма эліністычных дзяржаў	2	
<i>Тэма 29.</i> Элінізм. Матэрыяльная і духоўная культура эліністычнага свету		2
<i>Тэма 30.</i> Старажытная Італія. Этрускі, іх грамадскі лад і культура	2	2
<i>Тэма 31.</i> Рым царскага перыяду	2	
<i>Тэма 32.</i> Рымская рэспубліка і яе развіццё ў другой палове I тыс. да н.э. Барацьба плебееў і патрыцыяў	2	
<i>Тэма 33.</i> Заваяванне Рымам Міжземнамор'я. Пунічныя войны	2	
<i>Тэма 34.</i> Крызіс Рымскай рэспублікі. Грамадзянскія войны ў Рыме. Дыктатура Ю. Цэзара	2	
<i>Тэма 35.</i> Падзенне рэспублікі і ўсталяванне Рымскай імперыі. Развіццё Рымскай імперыі ў I–II ст. н.э.	2	
<i>Тэма 36.</i> Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры імператарскага Рыма		2
<i>Тэма 37.</i> Крызіс III ст. і яго наступствы	2	
<i>Тэма 38.</i> Сістэма даміната і палітычнае развіццё позняй Рымскай імперыі	2	
<i>Тэма 39.</i> Варварскія народы, іх развіццё і ўплыў на Рым. Падзенне Рыма	2	2
<i>Тэма 40.</i> Узнікненне і развіццё хрысціянства ў першыя вякі н.э.	2	2
Разам ...	58	32

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Гісторыя старажытнага свету як першы этап у разгортванні сусветнага гістарычнага працэсу. Структура і перыядызацыя курса. Антрапагенез і антрапасацыягенез. Фарміраванне этнічных супольнасцей, эканамічных укладаў, рэлігійных і філасофскіх сістэм і г.д. Значэнне старажытнасці для наступных этапаў развіцця чалавецтва.

Цывілізацыя і яе вызначэнні. Усход і Запад як варыянты цывілізацыйнага развіцця. Агульная цывілізацыйная аснова і культурная пераемнасць Усходу і Западу. Рысы заходняга і ўсходняга грамадстваў. Цывілізацыйная разнастайнасць старажытнасці і міжцывілізацыйны дыялог.

Раздзел I. Першабытнае грамадства

Тэма 1. Першабытны лад, яго сутнасць і змест.

Каменны век

Сутнасць першабытнага ладу і яго месца ў гістарычным працэсе. Перыядызацыя, яе крытэрыі, варыянты і рэгіянальныя асаблівасці.

Канцэпцыі паходжання чалавека і грамадства. Прыродныя ўмовы і іх змяненне. Ледавік і этапы аледзянення. Прарадзіма чалавецтва і першыя чалавекападобныя істоты. Стады антрапагенезу. Формы і змяненні сацыяльнай арганізацыі і сямейна-шлюбных адносін.

Умовы жыцця і матэрыяльная культура каменнага веку. Тэхналагічныя змяненні. Археалагічныя культуры палеаліту і мезаліту. З'яўленне першых этычных норм і рэлігійных уяўленняў.

Тэма 2. Неалітычная рэвалюцыя і яе ўплыў на чалавечае супольніцтва. З'яўленне першых цывілізацый

Пераход да неаліту і тэхналагічныя змяненні перыяду. З'яўленне керамічных вырабаў і ткацтва. Пераход да вытворчай гаспадаркі. Эканамічныя і сацыяльныя наступствы неалітычнай рэвалюцыі. Маёмасная дыферэнцыяцыя і пачатак пераходу да патрыярхату. Археалагічныя культуры перыяду. Асяродкі

цывілізацыі і складанне ўмоў для першых протадыржаў. Матэрыяльная і духоўная культура неалітычнага грамадства.

Раздзел II. Старажытны Усход

Тэма 3. Старажытная Месапатамія.

Царствы Шумера і Акада

Прыродныя ўмовы, лад жыцця і заняткі найстаражытнага насельніцтва. З'яўленне шумераў. Узнікненне першых дыржаўных утварэнняў. Шумеры і акадцы. «Царскі спіс». Сацыяльнае і гаспадарчае развіццё. Барацьба гарадоў-дыржаў за дамінаванне. Саргон Старажытны і яго дзейнасць. Развіццё Акадскай дыржавы ў другой палове III тыс. да н.э. Заняпад Акада і нашэсце гучееў.

Другое ўзвышэнне Лагаша. Усталяванне III дынастыі Ура і яе заваёўніцкая дзейнасць. Сацыяльны падзел грамадства. Гаспадарчае развіццё і яго асаблівасці. Роля буйных храмавых гаспадарак. Рабства, яго крыніцы і маштабы выкарыстання. Заняпад дыржавы і яе распад.

Успрыманне свету і рэлігійныя ўяўленні насельніцтва Старажытнай Месапатаміі. Патрыярхальнае грамадства і лад жыцця.

Апрацоўка зямлі і сельскагаспадарчых культуры. Архітэктурна-будаўніцтва. Жыллё і жыццёвая прастора. Астранамічныя, матэматычныя і медыцынскія веды. Эпічная літаратура. Мастацтва.

Тэма 4. Старажытны Вавілон

Гістарычныя ўмовы ўзвышэння Вавілона. Утварэнне Старававілонскага царства і ўсталяванне самастойнай дынастыі. Сацыяльна-эканамічнае развіццё Старававілонскай дыржавы. Аб'яднанне Вавілонскай дыржавы пры цары Хамурапі. Кодэкс законаў Хамурапі, іх змест і накіраванасць. Сацыяльная структура Старававілонскай дыржавы і яе змяненні. Рабства і яго месца. Трансфармацыя сістэмы землеўладання. Гаспадарчых заняткі насельніцтва. Рамествы і гандаль. Паўсядзённае жыццё і культура Старажытнага Вавілона.

*Тэма 5. Новававілонская (Халдзейская) дзяржава
і Малая Азія ў I тыс. да н.э.*

Усталяванне Новававілонскай дынастыі і дзейнасць яе прадстаўнікоў. Халдзейскі Вавілон у сістэме міжнародных адносін I тыс. да н.э. Сацыяльная структура і асаблівасці царскай улады. Эканамічнае развіццё. Храмавая гаспадарка. Маёмасная дыферэнцыяцыя абшчыннікаў і змены ў сістэме землеўладання. Спецыфіка і складанасць сацыяльнай структуры грамадства. Рамёствы. Гандаль. Ліхвярскі і гандлёвы капітал. Роля Вавілона ў міжнародным гандлі.

Знешняя палітыка Новававілонскага царства. Войны з Егіптам, дзяржавамі Усходняга Міжземнамор'я. Вайна з Персіяй. Сацыяльны крызіс у Вавілоне напярэдадні персідскага заваявання. Падзенне Вавілона.

Малая Азія ў сярэдзіне I тыс. да н.э. Лідзія, Мідзія, Кілікія. Эканамічнае развіццё. Роля гандлю і з'яўленне грашовага абарачэння. Роля малаазійскіх дзяржаў у міжнародных адносінах. Матэрыяльная і духоўная культура Новававілонскай дзяржавы і Малой Азіі.

Тэма 6. Дзяржава хетаў

Геаграфічнае становішча і прыродныя ўмовы. Этнічны склад насельніцтва. Пачатак вывучэння Хецкай дзяржавы. Звесткі аб хетах у старажытнагрэчаскім эпасе і Бібліі. Праблема мовы хетаў. Старажытнае, Сярэдняе і Новае царствы, іх геапалітычнае становішча і асаблівасці ўнутранага развіцця. Росквіт дзяржавы хетаў, яе заканадаўства і знешняя палітыка. Матэрыяльная і духоўная культура хетаў. Падзенне Хецкай дзяржавы.

*Тэма 7. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры
цывілізацыі Старажытнай Месапатаміі*

Гаспадарчыя заняткі насельніцтва. Агранамічныя культуры. Ірыгацыя. Колавы транспарт. Ганчарства. Рамёствы. Гліптыка. Архітэктура. Зікураты, іх пабудова і прызначэнне. Жыллё, тэхніка яго будаўніцтва і арганізацыі жылога асяроддзя. Адзенне, абутак, упрыгожанні, касметычныя сродкі.

Сістэма светапогляду насельніцтва і ўяўленне аб сусвеце. Рэлігія Старажытнага Міжрэчча. Лад жыцця. Сям'я і шлюб. Тэхнічныя, матэматычныя і медыцынскія веды. Сістэма лічэння. Каляндар. Эвалюцыя пісьменнасці ад піктаграм да клінапісу. Тэхніка і матэрыялы для пісьма.

Эпас Старажытнага Міжрэчча, «Размова гаспадара з рабом»,
святшчэнныя гімны і г.д.

*Тэма 8. Старажытны Егіпет. Дадынастычны перыяд,
Ранняе і Старое царствы*

Перыядызацыя гісторыі Старажытнага Егіпта. Прыродныя ўмовы і насельніцтва. Дадынастычны перыяд і лад жыцця грамадства. Гаспадарчыя заняткі. Узнікненне першых протадыржаўных утварэнняў. Значэнне апрацоўкі металаў у жыцці старажытнаегіпецкага грамадства. Аб'яднанне Верхняга і Ніжняга Егіпта, яго гаспадарчыя, эканамічныя і палітычныя наступствы.

Егіпет у перыяд Старога царства. Узмацненне ўлады фараонаў і набыццё ёю аблічча ўсходняй дэспатыі. Мерапрыемствы ўлады па цэнтралізацыі краіны і стварэнні адпаведнай сацыяльнай апоры. Гаспадарчае развіццё Егіпта перыяду Старога царства. Царская і храмавая гаспадаркі. Сацыяльная структура насельніцтва і арганізацыя працы. Будаўніцтва пірамід. Паступовае аслабленне ўлады фараонаў і распад краіны на номы.

Тэма 9. Старажытны Егіпет Сярэдняга і Новага царстваў

Пераходны перыяд і аб'яднанне Егіпта. Барацьба Гераклеопаля і Фіў, яе вынікі. Змены ў сацыяльна-эканамічным развіцці краіны. Храмавыя і палацавыя гаспадаркі і іх структура. Таварна-грашовыя адносіны і гандаль. Сацыяльныя працэсы і маёмасная дыферэнцыяцыя. Заваёўніцкія паходы фараонаў і пашырэнне меж Егіпта. Цэнтрабежныя і цэнтраімклівыя тэндэнцыі ў развіцці грамадства. Сацыяльныя канфлікты ў грамадстве. Нашэсце гіксосаў. Барацьба з гіксосамі і выгнанне іх з Егіпта.

Утварэнне Новага царства і ператварэнне Егіпта ў дзяржаву сусветнага значэння. Змены ў гаспадарчым жыцці. Выкарыстанне бронзы, тэхнічных прыстасаванняў, пашырэнне апрацоўваемых плошчаў. Развіццё рамёстваў і гандлю. Маёмаснае раслаенне. Рабства і яго крыніцы. Змяненні ў пануючым класе.

Унутрыпалітычная дзейнасць фараонаў Новага царства. Рэлігійная рэформа Эхнатона, яе мэты, правядзенне і наступствы. Барацьба ў пануючым класе. Знешнепалітычная дзейнасць фараонаў Новага царства, кірункі і вынікі ваенных

паходаў. Заваёвы Тутмаса I, Тутмаса III і Рамсеса II. Пераход да абароны і паступовы заняпад краіны.

*Тэма 10. Старажытны Егіпет Позняга царства
і эліністычнай эпохі*

Унутрыпалітычная нестабільнасць і панаванне жрэчства ў краіне. Умацаванне ўплыву лівійцаў. Заснаванне лівійскай дынастыі. Падзел краіны. Напад эфіопаў і асірыйцаў. Узвышэнне Саіса і заснаванне Саіскай дынастыі. Эканамічны росквіт Егіпта перыяду Позняга царства. Гаспадарка вяльможы (перджэт) як асноўная эканамічная адзінка. Выкарыстанне жалеза. Кантакты з дзяржавамі Міжземнамор'я, барацьба з Вавілонам. Персідскае нашэсце і заваяванне Егіпта персамі.

Заваяванне Персідскай дзяржавы Аляксандрам Македонскім і ператварэнне Егіпта ў эліністычную дзяржаву. Усталяванне дынастыі Пталемееў. Сістэма кіравання пталемееўскім Егіптам і яе змешаны характар. Карпаратыўнасць грамадства. Падатковая сістэма і яе рысы. Развіццё сельскай гаспадаркі, рамёстваў і гандлю. Заняпад пталемееўскага Егіпта і заваяванне яго Рымам.

*Тэма 11. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры
Старажытнага Егіпта*

Аграрнае развіццё краіны, сельскагаспадарчыя культуры і хатняя жывёла. Сістэма харчавання. Тэхнічныя культуры. Будаўніцтва жылля. Адзенне, абутак, прычоскі, ўпрыгожанні, выкарыстанне касметыкі. Рамёствы і іх віды.

Архітэктура. Піраміды, іх знешняя і ўнутраная будова. Транспарт сухапутны і водны. Егіпецкае войска, яго ўзбраенне і арганізацыя.

Сістэма пісьменнасці і яе развіццё. Матэрыялы для пісьма. Статус пісца ў грамадстве. Тэхнічныя прыстасаванні Старажытнага Егіпта. Астранамічныя, матэматычныя, тэхнічныя, хімічныя, медыцынскія веды.

Светапогляд людзей Старажытнага Егіпта. Грамадскі лад і сямейна-шлюбныя адносіны. Рэлігійная сістэма Старажытнага Егіпта. Культ замагільнага жыцця, будаўніцтва пірамід і скляпоў. Муміфікацыя. «Кніга памерлых». Роспіс скляпоў.

Старажытнаегіпецкая літаратура і яе жанры. «Аповесць аб Сінухеце», «Прамова Іпусера», «Размова расчараванага з

душой» і інш. Каноны старажытнаегіпецкага мастацтва і этапы яго развіцця. Музыка і харэаграфія.

*Тэма 12. Асірыйская дзяржава і дзяржава Урарту
ў II–I тыс. да н.э.*

Прыродныя ўмовы і этнічны склад насельніцтва. Перыядызацыя гісторыі Асірыі. Узвышэнне Ашура і асаблівасці яго палітычнай арганізацыі. Гаспадарчае і ваеннае развіццё Ашура. Барацьба Ашура з Вавілонам і Мітані. Сярэднеасірыйскі перыяд і ўмацаванне дзяржавы. Кіраванне Ашурубаліта. Асірыйскія заваёвы ў Месапатаміі і Міжземнамор'і. Новаасірыйскі перыяд. Росквіт Асірыі. Асаблівасці арганізацыі ваеннай справы. Заваёвы Асірыі ў Месапатаміі і Усходнім Міжземнамор'і. Гаспадарчае развіццё. Катэгорыі залежнага насельніцтва. Патрыярхальны лад, асірыйская сям'я і становішча жанчыны.

Узвышэнне дзяржавы Урарту. Прыродныя ўмовы, этнічны склад насельніцтва і гаспадарчыя заняткі. Умацаванне краіны пры цары Аргішці I. Барацьба Асірыі і Урарту ў сярэдзіне I тыс. да н.э.

Умацаванне Асірыі ў другой палове I тыс. да н.э. Заваёвы Тыгратпаласара III і Саргона II. Войны з Вавілонам і Егіптам. Максімальная магутнасць краіны пры Асархадоне і паступовае адпазненне заваяваных тэрыторый. Адасабленне Вавілона. Разгром Асірыі. Заняпад і падзенне Урарту. Матэрыяльная і духоўная культура Старажытнай Асірыі і Урарту.

*Тэма 13. Усходняе Міжземнамор'е (Сірыя, Фінікія, Палесціна)
у II–I тыс. да н.э.*

Прыродныя ўмовы Усходняга Міжземнамор'я. Этнічная разнастайнасць. Гаспадарчыя заняткі насельніцтва. Узнікненне першых гарадоў-дзяржаў.

Біблія як гістарычная крыніца. Біблейская гісторыя. Старажытнае насельніцтва Палесціны, яго грамадскі лад і гаспадарчыя заняткі. Ізраільцяне і іўдзеі. Філісцімляне і іншыя канкурэнты ў рэгіёне. Разлажэнне радавога ладу і ўзнікненне дзяржаўнасці. Цары Саул, Давід і Саламон. Развіццё гаспадаркі, рамёстваў, будаўніцтва.

Палітычная барацьба. Стварэнне Ізраільскага і Іўдзейскага царстваў і іх развіццё. Сацыяльныя канфлікты ў грамадстве і выступленні прарокаў. Заваяванне Ізраіля і Іўдзеі Асірыяй і

Вавілонам. Рассяленне яўрэйскага насельніцтва па іншых краінах.

Асаблівасці геапалітычнага становішча і прыродных умоў усходняга ўзбярэжжа Міжземнага мора. Заняткі насельніцтва. Гарады-дзяржавы Бібл, Угарыт, Цір, Сідон, іх сацыяльная будова і знешнепалітычная актыўнасць. Гандаль, мараходства, пірацтва, каланізацыя. Росквіт Ціра ў Х ст. да н.э. Усходняе Міжземнамор'е ў адносінах з Егіптам, Асірыяй, Персідскай дзяржавай.

*Тэма 14. Матэрыяльная і духоўная культура народаў
Усходняга Міжземнамор'я ў II–I тыс. да н.э.*

Матэрыяльныя ўмовы жыцця. Сельская гаспадарка і прадукты харчавання. Будаўніцтва. Рамёствы. Мараходства і будаўніцтва караблёў у Фінікіі. Тыпы і віды суднаў. Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва. Тэхналогія здабычы і выкарыстання пурпurnaга фарбавальніка. Гандаль як адзін з асноўных відаў заняткаў насельніцтва. Меры і вагі. Узнікненне алфавіта і яго запазычанне іншымі народамі. Рэлігійныя ўяўленні фінікійцаў.

Рэлігія Старажытнага Ізраіля і Іўдзеі. Біблія як свяшчэнны тэкст і гістарычная крыніца. Біблейская гісторыя і біблейская крытыка. Рукапісы Мёртвага мора. Складаючыя часткі Бібліі. Уплыў рэлігіі на штодзённае жыццё старажытных габрэяў. Патрыярхальны лад грамадства. Рамёствы і мастацтва.

*Тэма 15. Старажытны Іран (дзяржава Ахеменідаў)
у I тыс. да н.э.*

Прыродныя ўмовы, этнічны склад і заняткі старажытнага насельніцтва. Станаўленне дзяржавы Элам і яе развіццё ў II–I тыс. да н.э. Заняпад Элама і вылучэнне мідзян і персаў. Узвышэнне Мідзіі і адасабленне Персіі. Падпарадкаванне Мідзіі Персідскай дзяржаве пры Кіры II. Умацаванне Персіі і яе барацьба з Вавілонам, Егіптам і Лідзіяй. Рост дзяржавы пры Камбізе і яго паход на Егіпет.

Дарый I, яго рэформы па ўмацаванні дзяржавы. Сістэма сатрапій. Грашовае абарачэнне. Гандаль і ліхварства. Эканоміка і сістэма землеўладання. Знешняя палітыка Персіі. Грэка-персідскія войны і іх вынікі. Заваяванне Персіі Аляксандрам Македонскім. Матэрыяльная і духоўная культура і рэлігія Старажытнай Персіі.

Тэма 16. Старажытнаіндыская цывілізацыя

Прыродныя ўмовы паўвострава Індастан. Сістэма рэк. Асваенне тэрыторыі ў каменным веку. Протаіндыская цывілізацыя Харапа і Махенджа-Дара. Сацыяльная структура грамадства. Гаспадарчае развіццё і сельскагаспадарчыя культуры. Гарады, іх планіроўка і добраўпарадкаванне. Заняпад рэгіёна. Этнічны склад насельніцтва даарыйскай эпохі.

Прыход арыяў і іранамоўных плямёнаў. Стварэнне дзяржаў. Месячная і Сонечная дынастыі. Сістэма варн. Варны і касты. «Законы Ману».

Узвышэнне княства Магадха і пашырэнне яго тэрыторыі. Сельская гаспадарка, рамёствы, развіццё гандлю. Сацыяльная структура грамадства. Персідскае заваяванне заходняй часткі Індыі. Прыход у Індыю Аляксандра Македонскага. Чандрагупта і стварэнне дзяржавы Маур'яў. Росквіт дзяржавы пры цары Ашоку. Распад краіны і яе аб'яднанне пры дынастыі Гуптаў. «Залатое стагоддзе Гуптаў». Сельская гаспадарка, рамёствы, гандаль. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Індыі.

Тэма 17. Старажытнакітайская цывілізацыя.

Складанне адзінай дзяржавы

Прыродныя ўмовы і насельніцтва Старажытнага Кітая. Перыядызацыя гісторыі Старажытнага Кітая. Племяннае аб'яднанне Шан. Дзяржаўнае ўтварэнне Інь. Складанне рабаўладальніцкага грамадства. Падзенне Шан (Інь) і ўсталяванне царства Чжоў. Характар імператарскай улады. Сацыяльная структура грамадства. Умацаванне радавой знаці. Землеўладанне. Пашырэнне рабства. Кітайская дзяржава і плямёны качэўнікаў. Дэцэнтралізацыя краіны. Змяненне ў сістэме землеўладання і абшчынным ладзе. Гаспадарчы ўздым і рост гарадоў. Пачатак барацьбы за аб'яднанне краіны.

Узвышэнне царства Цынь. Рэформы Шан Яна і іх значэнне. Аб'яднанне краіны. Дзейнасць Цынь Шы Хуандзі. Адміністрацыйныя рэформы і сацыяльная палітыка. Барацьба з канфуцыянцамі. Росквіт гаспадаркі. Барацьба з качэўнікамі. Будаўніцтва Вялікай Кітайскай сцяны.

Распад дзяржавы Цынь і ўсталяванне дынастыі Хань. Старэйшая дынастыя Хань. Гаспадарчае развіццё. Тэхнічныя вынаходніцтвы Старажытнага Кітая. Дзейнасць Лю Бана. Заваёвы

У-дзі. Сацыяльныя рэформы Ван Мана. Малодшая дынастыя Хань. Паўстанне «чырвонабровых». Знешнепалітычная экспансія. Спробы пераадолець ізаляцыю краіны. Паўстанне Жоўтых павязак. Нашэсце плямёнаў сюнну. Падзенне імперыі Хань.

Матэрыяльная культура Старажытнага Кітая, развіццё тэхнічных ведаў. Рэлігійныя і этычныя сістэмы.

Тэма 18. Развіццё матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Індыі

Традыцыйнае грамадства і яго рысы. Ментальныя асновы ўсходніх цывілізацый. Іерархічнасць грамадства і яе адлюстраванне ў міфалогіі і рэлігіі. Патрыярхальны лад, сістэма сямейна-шлюбных адносін у Індыі.

Забеспячэнне жыццядзейнасці. Сельскагаспадарчыя культуры. Жывёлагадоўля. Рамёствы. Ткацтва. Індыйскія тканіны. Выраб шоўку, адзенне, прычоскі, касметычныя сродкі.

Матэматычныя, астранамічныя, тэхнічныя веды. Дасягненні індыйскай матэматыкі. Развіццё медыцыны Старажытнай Індыі.

Рэлігійныя сістэмы Старажытнай Індыі. Брахманізм. Джайнізм. Будызм. Архітэктура індыйскіх храмаў. «Веды». «Рамаёна». «Махабхарата». Філасофскія школы Старажытнай Індыі. Старажытнаіндыйская літаратура і мастацтва.

Тэма 19. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнага Кітая

Традыцыйнасць і іерархічнасць кітайскага грамадства і іх адлюстраванне ў міфалогіі і рэлігіі. Шлюб і сям'я ў патрыярхальным грамадстве Кітая.

Матэрыяльныя асновы жыццядзейнасці грамадства. Сельская гаспадарка і харчаванне. Рамёствы і дэкаратыўна-ўжытковыя мастацтва. Адзенне, упрыгожанні, прадметы побыту. Выраб шоўку і паперы.

Будаўніцтва і архітэктура Старажытнага Кітая. Узвядзенне храмаў і Вялікай Кітайскай сцяны. Арганізацыя войска і ўзбраенне. Тэхнічныя веды і вынаходніцтвы Кітая. Дасягненні медыцыны Старажытнага Кітая.

Рэлігійна-этычныя сістэмы Старажытнага Кітая. Даасізм. Канфуцыянства. Будызм. Кітайская міфалогія. Кітайская гістарыяграфія. Сыма Цянь. Кітайская літаратура, дэкаратыўна-

ўжытковае мастацтва. Сістэма пісьменнасці і матэрыялы для пісьма, мастацтва каліграфіі.

Раздзел III. Цывілізацыі антычнасці (Старажытная Грэцыя і Старажытны Рым)

Тэма 20. Эгейскі свет і Старажытная Грэцыя ў III – сярэдзіне I тыс. да н.э.

Перыядызацыя гісторыі Старажытнай Грэцыі. Геаграфічнае становішча і прыродныя ўмовы. «Кола зямель» і сістэма мораў. Узнікненне Крыта-Мікенскай цывілізацыі і перыядызацыя яе гісторыі. Засяленне і ранняя гісторыя в. Крыт. Сацыяльная структура, гаспадарка, рамёствы. Фарміраванне гарадоў-царстваў. Знікненне Крыцкай цывілізацыі.

Старапалацавы і Новапалацавы перыяд. Сістэма пісьменнасці, сацыяльныя адносіны, гаспадарка. Гандаль. Кантакты з іншымі краінамі. Траянская вайна. Напад ахейцаў і развіццё ахейскай цывілізацыі. Дарыйскае нашэсце і яго наступствы.

Развіццё Грэцыі ў «гамераўскі перыяд». Архаізацыя грамадства і «цёмныя вякі». Фарміраванне перадполісных структур і сацыяльная дыферэнцыяцыя грамадства. «Іліяда» і «Адысея» як гістарычныя крыніцы.

Тэма 21. Фарміраванне полісаў. Вялікая грэчаская каланізацыя

Архаічная Грэцыя, яе рысы і дасягненні. Асаблівасці сацыяльнай арганізацыі, гаспадарчыя заняткі насельніцтва. Вялікая грэчаская каланізацыя: прычыны, змест, кірункі, наступствы. Заснаванне і развіццё грэчаскіх калоній у Паўночным Прычэрнамор'і, іх роля ў развіцці гаспадаркі і гандлю метраполіі.

Перадумовы складання поліса. Сутнасць і рысы поліса. Эканамічная самадастатковасць горада-дзяржавы. Прычыны адсутнасці адзінай дзяржавы ў Старажытнай Грэцыі. Крытэрыі вызначэння паўнапраўнага грамадзяніна ў антычным свеце, яго правы і абавязкі. Фарміраванне адпаведнага тыпу палітычнай культуры і ладу жыцця. Палітычныя сістэмы ў полісах. Дэмас і арыстакраты. Сацыяльная барацьба ў полісах. Ранняя тыранія і яе значэнне.

Тэма 22. Класічная Грэцыя. Афіны і Спарта

Росквіт поліснай сістэмы. Афіны і Спарта як альтэрнатыўныя варыянты развіцця поліснай арганізацыі. Сутнасць і змест класічнага перыяду.

Развіццё Атыкі і ўзвышэнне Афін. Заснаванне Афін паводле міфалагічнай традыцыі. Развіццё сістэмы ўлады ў Афінах. Законы Драконта. «Кілонава смута». Сацыяльны крызіс, даўгавое рабства. Рэформы Салона. «Сісахфія», грашовая рэформа, новы сацыяльны падзел. Гаспадарка і сацыяльнае развіццё. Рабства. Сістэма дзяржаўнага кіравання ў Афінах. Росквіт афінскай рабаўладальніцкай дэмакратыі, яе моцныя і слабыя бакі. Дзейнасць Перыкла.

Спартанская мадэль поліснай арганізацыі. Засяленне Лаконікі спартанскай «абшчынай роўных». Уплыў фактараў заваявання на развіццё Спарты. Прыярытэты спартанскага грамадства. Эканамічная і сацыяльная сістэмы Спарты. Законы Лікурга. Спартанскі лад жыцця. Архаічнасць, роўнасць і алігархічнасць. Паступовыя ўнутраныя змены ў спартанскім грамадстве.

Тэма 23. Грэка-персідскія войны

Месца грэка-персідскіх войнаў у гісторыі развіцця Старажытнай Грэцыі і дзяржавы Ахеменідаў. Перыядызацыя грэка-персідскіх войнаў. Тэрытарыяльная экспансія Ахеменідскай дзяржавы. Захоп малаазійскага ўзбярэжжа і падрыхтоўка заваявання балканскай Грэцыі. Паўстанне Мілета і грэчаскіх гарадоў Малой Азіі супраць персаў і яго наступствы. Напад персідскіх войскаў на тэрыторыю балканскай Грэцыі. Марафонская бітва.

Паход Ксеркса на Грэцыю. Фермапільская бітва і разбурэнне Атыкі. Пераход стратэгічнай ініцыятывы да грэкаў. Арганізацыя Першага Афінскага марскога саюза. Саперніцтва паміж Афінамі і Спартай за лідарства ва ўмовах вайны. Барацьба афінскага флоту з персідскім. Разгром персаў пры Саламіне. Заканчэнне грэка-персідскіх войнаў і іх вынікі.

Тэма 24. Крызіс поліса. Пелопанэская вайна

Паглыбленне саперніцтва Афін і Спарты і барацьба іх за дамінаванне ў Грэцыі. Прычыны і падставы для вайны. Архідамава і Дэкелейская вайна. Барацьба палітычных партый у Афінах. Алігархічны пераварот у Афінах як сімптом крызісу

поліснай сістэмы. Выбранне Алквіяда стратэгам – аўтакратарам. Капітуляцыя Афін і «тыранія трыццаці». Позняя тыранія. Умяшальніцтва Персіі ў барацьбу паміж Афінамі і Спартай. Перамога Спарты і ператварэнне Афін у звычайны поліс.

Эканамічныя, палітычныя і сацыяльныя фактары крызісу поліснай сістэмы. Гаспадарчы заняпад і разбурэнне абшчынага землеўладання. Фарміраванне наёмнай арміі. Праблематычнасць існавання ў новых умовах традыцый класічнага поліснага кіравання. Сацыяльная напружанасць у грамадстве, позняя тыранія. Пераход у Грэцыі лідарства ад Спарты да Фіў.

Тэма 25. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Грэцыі

Этапы развіцця старажытнагрэчаскай культуры і яе месца ў гісторыі сусветнай культуры. Сувязь культурных дасягненняў старажытных грэкаў са старажытнаўсходняй традыцыяй.

Матэрыяльныя асновы старажытнагрэчаскай цывілізацыі. Земляробства і сельскагаспадарчыя культуры. «Міжземнаморская трыяда». Развіццё керамічнай вытворчасці, віды керамічных вырабаў і тэхніка іх аздаблення. Будаўніцтва і матэрыял для будовы. Архітэктура і жывапіс палацаў крыта-мікенскага перыяду. Каноны старажытнагрэчаскай архітэктуры. Іанічны, дарычны і карынфскі ордары. Помнікі архітэктуры класічнай Грэцыі. Архітэктура і скульптура класічнага перыяду. Ідэал прыгажосці і прапарцыі у скульптуры.

Старажытнагрэчаскае жыллё і мэбля. Адзенне, абутак, прычоскі, касметыка старажытных грэкаў. Развіццё дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва і рамёстваў. Арганізацыя ваеннай справы. Узбраенне старажытнагрэчаскіх воінаў. Караблі і іх тыпы. Тэхнічныя веды Старажытнай Грэцыі. Старажытнагрэчаская медыцына.

Светаўспрыманне і сацыяльныя ідэалы антычнай Грэцыі. Патрыярхальнае грамадства, сям'я і шлюб. Старажытнагрэчаская міфалогія і яе значэнне. Уяўленне аб гарманічнай асобе. Алімпійскія гульні.

Філасофія антычнай Грэцыі. «Лінія Платона» і «лінія Дэмакрыта». Сакрат і Арыстоцель. Міфалогія, філасофія і літаратура. «Іліяда» і «Адысея». Старажытнагрэчаскі тэатр. Сафокл, Эсхіл, Еўрыпід, Арыстафан.

*Тэма 26. Узвышэнне Македоніі
і яе барацьба за гегемонію ў Грэцыі*

Геаграфічнае становішча і асаблівасці развіцця Македоніі. Узвышэнне Македоніі пры Філіпе. Аб'яднанне краіны, усталяванне грашовага абарачэння, стварэнне арміі. Падпарадкаванне Халкідыкі, Фесаліі, часткі Фракіі.

Палітычная нестабільнасць у грэчаскіх полісах. Умяшальніцтва Філіпа Македонскага ў праблемы грэчаскіх полісаў. Барацьба прамакедонскай і антымакедонскай партый у Афінах. Бітва пры Херанзі і ўстанаўленне македонскай гегемоніі ў Грэцыі. Карыфскі кангрэс і дасягненне Македоніяй лідарства ў Элінскім саюзе. Смерць Філіпа Македонскага і пераход улады да яго сына Аляксандра.

*Тэма 27. Стварэнне дзяржавы
Аляксандра Македонскага і яе распад*

Асоба Аляксандра Македонскага і яго прыход да ўлады. Пачатак заваяванняў і ўмацаванне ўлады Аляксандра ў Грэцыі. Ідэалагічная падрыхтоўка ваенных паходаў. Пераправа ў Малую Азію. Бітва пры Граніке. Бітва пры Ісе і захоп у палон персідскага цара. Заваяванне Фінікіі, падпарадкаванне Егіпта. Заснаванне Александрыі Егіпецкай. Узятце Вавілона і Персепаля. Паход Аляксандра Македонскага ў Сярэдняю Азію. Паўстанне Спітамена і заваяванне Сярэдняй Азіі. Ідэалагічнае замацаванне вынікаў заваёў Аляксандра Македонскага. Становішча ў войску Аляксандра. Змовы супраць цара.

Паход у Індыю і яго цяжкасці. Заваяванне паўночна-заходняй Індыі. Вяртанне арміі Аляксандра і яе страты. Бунты ў арміі і спробы іх нейтралізацыі. Смерць Аляксандра і яе наступствы.

Тэма 28. Сістэма эліністычных дзяржаў

Барацьба за ўладу пасля смерці Аляксандра Македонскага. Паўстанне грэкаў супраць македонскага панавання. Войны і размеркаванне тэрыторый былой дзяржавы Аляксандра паміж дыядохамі. Распад імперыі на дзяржаву Лісімаха ў Фракіі, Македонію, царства Селеўкідаў і царства Пталемееў. Барацьба за незалежнасць Понта, Пергама, Віфініі. Канчатковае афармленне сістэмы эліністычных дзяржаў.

Змест паняцця «элінізм». Сінтэз усходніх і элінскіх палітычных, эканамічных і культурных традыцый. Усталяванне ды-

настый Пталемееў у Егіпце, Селеўкідаў у Азіі, Антыганідаў у Македоніі і Аталідаў у Пергаме.

Сістэма кіравання эліністычнымі дзяржавамі і асаблівасці іх сацыяльнай структуры. Знешнепалітычная дзейнасць эліністычных правіцеляў, саперніцтва паміж дзяржавамі. Умяшальніцтва Рыма ў сістэму адносін эліністычных краін. Барацьба Рыма з Македоніяй. Ператварэнне Пергама ў рымскую правінцыю. Разбурэнне Карынфа і заваяванне Рымам Грэцыі. Пакарэнне Егіпта і заканчэнне эпохі элінізму.

Тэма 29. Элінізм. Матэрыяльная і духоўная культура эліністычнага свету

Шматграннасць паняцця «элінізм». Распаўсюджанне старажытнагрэчаскай культуры ў сусветным маштабе. Рэлігійны і культурны сінтэз. Разбурэнне поліснага светаўспрымання, касмапалітычная і ўніверсалісцкая карціны свету. Развіццё эліністычнай філасофіі. Стоікі, кінікі, эпікурэйцы. Гістарычныя і геаграфічныя веды.

Фіксацыя і захаванне інфармацыі. Заснаванне Александрыйскай бібліятэкі, мерапрыемствы па яе камплектаванні і сістэматызацыі. Пачатак філалогіі. Матэматычныя, тэхнічныя і медыцынскія веды.

Літаратура эліністычнай эпохі і разнастайнасць яе жанраў. Раман. «Александрыйская паэзія». Выяўленчае мастацтва эліністычнай эпохі. «Сем цудаў свету».

Тэма 30. Старажытная Італія.

Этрускі, іх грамадскі лад і культура

Геаграфічнае становішча, прыродныя ўмовы і заняткі старажытнага насельніцтва Апенінскага паўвострава. Развіццё абшчыннага ладу. Італійскія плямёны і іх рассяленне.

Этрускі і іх дамінаванне ў Італіі. Загадка паходжання этрускаў. Этрускалогія. Грамадскі лад і гаспадарчыя заняткі этрускаў. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры этрускаў. Захаванне культурнай спадчыны этрускаў рымлянамі.

Перыядызацыя гісторыі Старажытнага Рыма. Альба-Лонга і яе легендарныя правіцелі. Першыя паселішчы ў Лацыуме і на тэрыторыі будучага Рыма. Заснаванне Рыма згодна з міфалагічнай традыцыяй. Аб'яднанне паселішчаў на халмах каля р. Цібр у адзіную гарадскую абшчыну.

Тэма 31. Рым царскага перыяду

Аб'яднанне абшчын і ўсталяванне сістэмы ўлады ў Рыме. Сацыяльнае развіццё Рыма царскай эпохі і рысы родаплемянной арганізацыі. Патрыцыі і плебеі. Функцыі цара, сената, курыятных каміцый.

Дзейнасць рымскіх цароў. Ромул як першы цар. Сацыяльны падзел насельніцтва, адміністрацыйны падзел тэрыторыі, стварэнне войска. Нума Пампілій, афіцыйнае заснаванне культу, жрэчаскіх і рамесных калегій. Тул Гасцілій. Пераход насельніцтва Альба-Лонгі ў Рым. Ваенныя і будаўнічыя мерапрыемствы Анка Марцыя і Тарквінія Старажытнага.

Сацыяльныя канфлікты ў рымскім грамадстве. Рэформы грамадскага ладу Сервія Тулія. Пагаршэнне становішча ў Рыме пры Тарквініі Ганарлівым і ўчынкі яго сына Секста згодна з рымскай гістарычнай традыцыяй. Паўстанне ў Рыме і ўсталяванне рэспублікі.

Тэма 32. Рымская рэспубліка і яе развіццё

ў другой палове I тыс. да н.э. Барацьба плебееў і патрыцыяў

Усталяванне рэспубліканскай сістэмы кіравання. Сістэма магістратур і яе рысы. Віды і функцыі магістратур. Сацыяльны падзел грамадства.

Сацыяльныя супярэчнасці ў Рыме. Розніца ў становішчы плебеяў і патрыцыяў і барацьба паміж імі. Этапы барацьбы плебеяў і патрыцыяў. Першая сэцэсія плебеяў і ўсталяванне пасады народных трыбунаў. Кадыфікацыя права. Законы XII табліц. Другая сэцэсія плебеяў і законы Валерыя і Гарацыя аб рымскім грамадзянстве. Закон Канулея аб шлюбах. Усталяванне пасады ваенных трыбунаў з консульскай уладай. Аграрныя законы Ліцынія і Сексція, паступовае атрыманне магістратур плебеямі. Адмена рабства за пазыкі. Ураўнаванне правоў плебеяў і патрыцыяў.

Эканамічнае развіццё і сацыяльныя працэсы ў перыяд рэспубліканскага Рыма. Рабства, яго крыніцы і сферы выкарыстання. Сістэма водкупаў. Кансалідацыя кіруючага класа.

Тэма 33. Заваяванне Рымам Міжземнамор'я. Пунічныя войны

Уварванне на тэрыторыі Паўночнай Італіі кельцкіх плямёнаў і іх рассяленне ў даліне р. По. Рымляне і галы. Заваяванне Рымам італійскіх плямёнаў. Войны з этрускамі. Лацінскія і

самніцкія войны. Перамога над галамі. Падпарадкаванне Рыму ўсяго Апенінскага паўвострава і вынікі рымскага заваявання Італіі. Экспансія Рыма ў Міжземнамор'і. Войны з Эпірам, Македоніяй, Сірыяй, падпарадкаванне Грэцыі. Пераход да Рыма тэрыторыі Пергама.

Імкненне Рыма да пашырэння ўплыву ў Міжземнамор'і. Барацьба за Сіцылію і сутыкненне з Карфагенам. Геапалітычныя планы Рыма і Карфагена. Першая Пунічная вайна і тэрытарыяльныя набыткі Рыма. Падрыхтоўка да другой Пунічнай вайны і яе пачатак. Пераход Ганібала праз Альпы. Бітвы пры Тразіменскім возеры і Канах. Намаганні Рыма па арганізацыі абароны. Перамогі рымлян у Сіцыліі і Іспаніі. Бітва пры Заме. Вынікі другой Пунічнай вайны. Трэцяя Пунічная вайна і разбурэнне Карфагена. Наступствы Пунічных войнаў.

Тэма 34. Крызіс Рымскай рэспублікі. Грамадзянскія войны ў Рыме. Дыктатура Ю. Цэзара

Панаванне наблітэту ва ўмовах рэспублікі. Войны і пера-размеркаванне зямельнай маёмасці. Дзейнасць братоў Гракхаў і яе вынікі. Пачатак грамадзянскіх войнаў.

Эканамічныя, палітычныя і сацыяльныя прычыны крызісу Рымскай рэспублікі. Стварэнне палітычных груповак і іх барацьба. Папуляры і аптыматы. Дзейнасць Г. Марыя. Саюзніцкая вайна. Барацьба паміж Г. Марыем і Л. Сулай. Дыктатура Сулы. Праскрыпцыі. Барацьба прыхільнікаў аднаасобнай улады з рэспубліканцамі. Паўстанне рабоў пад кіраўніцтвам Спартака.

Першы трыумвірат і мэты яго ўдзельнікаў. Заваёвы Ю. Цэзара ў Галіі. Распад першага трыумвірату і вайна Ю. Цэзара і Г. Пампея. Уключэнне Егіпта ў сферу барацьбы Пампея і Цэзара. Палітычная барацьба ў Егіпце, уваходжанне яго ў сферу ўплыву Рыма.

Устанаўленне дыктатуры Ю. Цэзара ў Рыме. Мерапрыемствы Цэзара і сутыкненне яго з рэспубліканскай апазіцыяй. Змова сенатараў і забойства Цэзара.

Тэма 35. Падзенне рэспублікі і ўсталяванне Рымскай імперыі. Развіццё Рымскай імперыі ў I–II ст. н.э.

Складанне другога трыумвірату. Праскрыпцыі. Супрацьстаянне Антонія і Актавіяна. Палітычныя планы Клеапатры.

Бітва пры Акцыі. Лёс Антонія і Клеапатры. Ператварэнне Егіпта ў рымскую правінцыю.

Устанаўленне прынцыпату і яго сутнасць. Палітычная барацьба і мерапрыемствы Актавіяна па ўмацаванні асабістай улады. Палітычны змест кіравання Юліяў-Клаўдзіяў. Падрыў пазіцый сенацкай арыстакратыі, пашырэнне сацыяльнай базы прынцыпату. Сацыяльна-політычныя працэсы ў Рыме і няўстойлівасць улады пры пераемніках Актавіяна Аўгуста. Асабістыя якасці імператараў дынастыі Юліяў-Клаўдзіяў і іх уплыў на становішча ў Рыме. Умацаванне манархічнай улады, барацьба з сенацкай апазіцыяй.

Знешнеполітычныя прыярытэты Рыма. Ваенны націск на захад і дыпламатыя на ўсходзе. Германская, Ілірыйская, Далмацінская войны. Паўстанні ў правінцыях. Разгром рымлян у Тэўтабургскім лесе. Знешнеполітычная няўстойлівасць пры пераемніках Аўгуста. Войны ў Парфіі. Паўстанні ў правінцыях. Палітычная нестабільнасць і ўсталяванне дынастыі Флавіяў.

Гаспадарчае развіццё Рыма эпохі росквіту імперыі. Рабская праца і ўсеагульны характар яе прымянення. Рымскія аграрна-нічныя веды. Рымская віла, яе будова і прадукцыйнасць. Спецыфіка насельніцтва Рыма. «Хлеба і відовішчаў».

Умацаванне адзінаўладдзя пры Антанінах і росквіт імператарскага Рыма. Рымская імперыя пры Траяне. Заваяванне Парфіі, Арменіі, Месапатаміі, Дакіі. Канчатковае падпарадкаванне сената. Гаспадарчы ўздым і будаўніцтва ў Рыме. Нарастанне крызісных з'яў пры кіраванні Марка Аўрэлія. Прычыны крызісу прынцыпату.

Тэма 36. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры імператарскага Рыма

Ментальнасць рымлян, іх рэлігійныя, маральныя і палітычныя ідэалы. Змяненне маральных акцэнтаў пры пераходзе ад рэспублікі да імперыі. Патрыярхальнае грамадства. Сям'я і шлюб. Становішча жанчыны.

Рымская міфалогія і яе сувязь з грэчаскай. Філасофія і мастацтва прамоўніцтва (Цыцэрон, Сенека, Марк Аўрэлій і інш.).

Рымская літаратура. Камедыі і сатырычныя творы Плаўта, Тэрэнцыя, Луцылія, Петронія, Марцыяла, Ювенала. Развіццё паэзіі. Залаты век рымскай паэзіі (Вергілій, Лукан, Гарацый,

Авідый). Гурток Г.Ц. Мецэната. Гісторыкі і прыродазнаўцы (Ціт Лівій, Пліній Старэйшы і Пліній Малодшы, Тацыт, Светоній, Салюсцый і г.д.). Рымскае права.

Рымская архітэктура. Прынцыпы і аб'екты будаўніцтва. Новыя элементы ў архітэктуры (аркі, скляпенні, купал і г.д.). Вітрувій і «Дзесяць кніг аб архітэктуры». Буйнейшыя помнікі рымскай архітэктуры. Арганізацыя рымскага войска і флоту. Узбраенне рымскага легіянера.

Рымскае мастацтва. Скульптура і скульптурны партрэт. Мазаіка. Тэатр і відовішчы. Гладыятарскія баі. Будаўніцтва Калізея.

Паўсядзённае жыццё розных катэгорый насельніцтва. Жыллё і яго ўнутранае абсталяванне. Адзенне, абутак, прычоскі, касметыка рымлян часоў імперыі. Агрэхніка і рымская сістэма харчавання. Медыцына і гігіена. Тэрмы, іх функцыянальная пабудова і сацыякультурнае значэнне. Баўленне вольнага часу.

Тэма 37. Крызіс III ст. і яго наступствы

Прычыны і складовыя крызісу. Праблемы рабаўладальніцкай гаспадаркі, павелічэнне колькасці вольнаадпушчаннікаў і пераведзеных на пекулій. Каланат. Перамяшчэнне гаспадарчай дзейнасці ў правінцыі.

Фактычнае адпазненне і самастойнасць рымскіх правінцый. Павышэнне ролі правінцыяльнай знаці, звужэнне сацыяльнай апоры рымлян у правінцыях. Спробы пераадолення крызісных з'яў пры імператарах дынастыі Севераў. Часовыя поспехі рымлян на ўсходзе. Эдыкт Каракалы аб дараванні правоў рымскага грамадзянства ўсяму насельніцтву імперыі.

Палітычны крызіс і эпоха «салдацкіх імператараў». Канфесіянальныя абмежаванні ў імперыі і ганенні на хрысціян. Максимальнае паглыбленне крызісу і фактычнае распазненне імперыі. Аднаўленне палітычнага адзінства Рымскай імперыі.

Тэма 38. Сістэма даміна і палітычнае развіццё позняй Рымскай імперыі

Усталяванне адзінаўладдзя пры Дыяклеціяне. Дамінат. Адміністрацыйная, ваенная, фінансавая рэформы Дыяклеціяна. Знешнепалітычнае ўмацаванне імперыі. Сістэма тэтрархii. Прыход да ўлады Канстанціна I. Барацьба Канстанціна за

адзінаўладдзе. Рэлігійная палітыка Канстанціна. Міланскі эдыкт і Нікейскі сабор. Абвяшчэнне Канстанцінопаля другой сталіцай імперыі. Барацьба за захаванне імперыі пры пераемніках Канстанціна. Аслабленне імперыі пры Юліяне. Паглыбленне крызісных з’яў, забарона Алімпійскіх гульняў, ператварэнне хрысціянства ў дзяржаўную рэлігію. Канчатковы падзел імперыі на Заходнюю і Усходнюю.

Тэма 39. Варварскія народы, іх развіццё і ўплыў на Рым.

Падзенне Рыма

Варвары як этнічная супольнасць. Рымскае вызначэнне паняцця «варвар» і ўсталяванне стасункаў з варварскімі плямёнамі. Варварскія плямёны і іх рассяленне. Германцы. Кельты. Грамадскі лад і матэрыяльная культура варварскіх плямёнаў. Усталяванне рымлян у еўрапейскіх правінцыях – Галіі, Брытаніі і г.д. Культурнае ўзаемадзеянне рымлян і варвараў. Раманізацыя варвараў і варварызацыя рымлян.

Прычыны і кірункі міграцыі варварскіх плямёнаў. Фарміраванне першых варварскіх дзяржаўных утварэнняў. Адносіны варвараў з уладамі позняга Рыма. Вялікае перасяленне народаў. Уварванне готаў, гунаў і вандалаў на тэрыторыю Заходняй Рымскай імперыі. Бітва на Каталаўнскіх палях. Разгром Рыма вандаламі і перанясенне сталіцы ў Равену. Стварэнне варварскіх каралеўстваў на тэрыторыі імперыі. Распад імперыі. Нізлажэнне апошняга рымскага імператара і падзенне Заходняй Рымскай імперыі.

Тэма 40. Узнікненне і развіццё хрысціянства ў першыя вякі н.э.

Змяненні ў светаўспрыманні ў канцы I тыс. да н.э. – пачатку н.э. і ломка традыцыйных каштоўнасцей антычнага грамадства ў маралі і рэлігіі. Сінкрэтычнасць рэлігійных уяўленняў, яе прычыны і праявы. Пошук звароту да адзінага, справядлівага і міласэрнага Бога. Актывізацыя цікавасці да іўдаізму. Прарокі і прапаведнікі.

Асоба Ісуса Хрыста ў гісторыі і тэалогіі. Трактоўкі міфалагічнай і гістарычнай школ. Біблія як свяшчэнны тэкст хрысціян і гістарычная крыніца. Біблейская крытыка. Складовыя часткі Бібліі і праблемы іх аўтарства. Кумранскія світкі (Рукапісы Мёртвага мора). Кананічныя і апакрыфічныя тэксты Бібліі.

Маральныя прынцыпы, вучэнне і абшчыны першых хрысціян. Прычыны прывабнасці хрысціянства для розных сацыяльных груп. Першыя хрысціяне і рымскае грамадства. Фарміраванне хрысціянскага веравучэння (Ірыней, Юсцін Філасаф, Афінагор Афінскі, Арыген, Цертуліян і г.д.). Стварэнне апалогій. Хрысціянства сярод іншых, сучасных яму філасофскіх і рэлігійных сістэм (неаплатанізму, гнастыцызму і г.д.).

Хрысціянская царква ў перыяд позняй Рымскай імперыі. Перыяды ганенняў і афіцыйнага прыняцця. Пашырэнне сацыяльнай базы вернікаў, інстытуалізацыя і афармленне хрысціянскай царквы. Багаслоўскія спрэчкі. Арыянства. Міланскі эдыкт. Нікейскі і Канстанцінопальскі саборы. Ператварэнне хрысціянства ў афіцыйную рэлігію. Сацыякультурныя наступствы хрысціянізацыі Еўропы.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Алексеев, В. П.* История первобытного общества: учебник для студ. вузов по спец. «история» / В. П. Алексеев, А. И. Першиц. – 6-е изд. – М. : АСТ : Астрель, 2004. – 350 с.

2. История древнего мира : Восток, Греция, Рим : учеб. пособие / И. А. Ладынин [и др.]. – М. : Слово : Эксмо, 2005. – 574 с.

3. История Древнего Востока: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. И 90 История / А. А. Вигасин, М. А. Дандамаев, М. В. Крюков [и др.] ; под. ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 2003. – 462 с.

4. История древнего мира: Древний Восток: Египет, Шумер, Вавилон, Западная Азия / А. Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек [и др.]. – Минск : Харвест ; М. : АСТ, 2000. – 830 с.

5. История древнего мира: Древняя Греция / А. Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек [и др.]. – Минск : Харвест; М. : АСТ, 2000. – 798 с.

6. История Древней Греции: учебник для вузов по направлению и спец. «история» / Ю. В. Андреев, Г. А. Кошеленко, В. И. Кузищин, Л. П. Маринович ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 2003. – 399 с.

7. История древнего мира. Древний Рим / А. Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек [и др.]. – Минск : Харвест, 2000. – 860 с.

8. *Немировский, А. И.* История древнего мира. Античность : учебник для студ. высш. учеб. заведений : в 2 ч. / А. И. Немировский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – Ч. 1. – 448 с.

9. *Немировский, А. И.* История древнего мира. Античность : учебник для студ. высш. учеб. заведений: в 2 ч. / А. И. Немировский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – Ч. 2. – 480 с.

10. *Редер, Д. Г.* История древнего мира: учеб. пособие для ист. фак. студ. пед. ин-тов : в 2 ч. / Д. Г. Редер, Е. А. Черкасова. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1985. – Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток. – 288 с.

11. *Тураев, Б. А.* История Древнего Востока / Б. А. Тураев. – Минск : Харвест, 2002. – 417 с.

Дадатковая

1. *Аникович, М. В.* Повседневная жизнь охотников на мамонтов / М. В. Аникович. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 349 с.
2. *Аман, А.-Г.* Повседневная жизнь первых христиан : 95–197 / Адальбер-Гюстав Аман. – М. : Мол. гвардия : Палимпсест, 2003. – 321 с.
3. *Бобровникова, Т. А.* Повседневная жизнь римского патриция в эпоху разрушения Карфагена / Т. А. Бобровникова. – М. : Мол. гвардия, 2001. – 493 с.
4. *Бонгард-Левин, Г. М.* Древняя Индия. История и культура / Г. М. Бонгард-Левин. – СПб. : Алетейя, 2001. – 288 с.
5. *Бондаренко, Г. В.* Повседневная жизнь древних кельтов / Г. В. Бондаренко. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 396 с.
6. *Брюле, П.* Повседневная жизнь греческих женщин в классическую эпоху / П. Брюле ; пер. с фр. Т. А. Левиной. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 239 с.
7. *Бэшем, А.* Цивилизация Древней Индии / Артур Бэшем ; пер. с фр. Е. Гавриловой / под ред. И. Шевченко. – Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 496 с.
8. *Веллард, Дж.* Вавилон. Расцвет и гибель города чудес / Дж. Веллард ; пер. с англ. О. И. Перфильева. – М. : Мол. гвардия, 2001. – 493 с.
9. *Виппер, Р. Ю.* История древнего мира / Р. Ю. Виппер. – М. : Республика, 1993. – 511 с.
10. *Гиро, П.* Быт и нравы древних греков / Поль Гиро. – Смоленск : Русич, 2000. – 624 с.
11. *Гиро, П.* Быт и нравы древних римлян / Поль Гиро. – Смоленск : Русич, 2000. – 576 с.
12. *Глебкин, В. В.* Мир в зеркале культуры : учеб.-метод. пособие / В. В. Глебкин. – Ч. 1. Первобытная и традиционная культура Древней Месопотамии, культура Древнего Египта. – М. : Добровест, 2000. – 256 с.
13. *Грималь, П.* Цивилизация Древнего Рима / Пьер Грималь ; пер. с фр. И. Эльфонд. – Екатеринбург : У-Фактория ; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 512 с.
14. *Грицкевич, В. П.* История туризма в древности / В. П. Грицкевич. – СПб. : Издат. дом Герда, 2005. – 336 с.
15. *Грэй, Дж. Г.* История Древнего Китая / Джон Генри Грэй ; пер. с англ. А. Б. Вальдман. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2006. – 606 с.

16. *Гуревич, Д.* Повседневная жизнь женщины в Древнем Риме / Д. Гуревич, М.-Т. Рапсат-Шарлье ; пер. с фр. Н. Н. Зубкова. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 260 с.

17. *Древние цивилизации* / С. С. Аверинцев, В. П. Алексеев, В. Г. Ардзинба [и др.] ; под общ. ред. Г. М. Бонгард-Левина. – М. : Мысль, 1989. – 479 с.

18. *Дубянецкі, Э. С.* Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён : папул. энцыкл. дав. / Э. С. Дубянецкі. – Мінск : БелЭн, 2001. – 240 с.

19. *Дэвис, Н.* История Европы / Н. Дэвис ; пер. с англ. Т. Б. Менской. – М. : АСТ : Транзиткнига, 2004. – 943 с.

20. *История древнего мира: Древний Восток: Индия, Китай, страны Юго-Восточной Азии* / А. Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек [и др.]. – Минск : Харвест ; М. : АСТ, 2000. – 844 с.

21. *Егер, О.* Всемирная история : в 4 т. / О. Егер. – М. : АСТ, 1999. – Т. 1. Древний мир. – 824 с.

22. *Ежов, В. В.* Мифы Древнего Китая / В. В. Ежов. – М. : Астрель : АСТ, 2003. – 496 с.

23. *Елисеефф, В.* Цивилизация классического Китая / В. Елисеефф, Д. Елисеефф; пер с фр. Д. Лоевского. – Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 640 с.

24. *Зайцев, А. В.* Мировая культура : Шумерское царство. Вавилон и Ассирия. Древний Египет / А. В. Зайцев, В. Я. Лаптева, А. В. Порьяз. – М. : Олма-Пресс, 2000. – 448 с.

25. *Золоева, Л. В.* Мировая культура : Древняя Греция. Древний Рим / Л. В. Золоева, А. В. Порьяз. – М. : Олма-Пресс, 2001. – 447 с.

26. *История Европы: с древнейших времен до наших дней* : в 8 т. / З. В. Удальцова, Б. Ю. Вайткявичус, Ю. Б. Виппер [и др.] ; редкол. : Е. С. Голубцова (отв. ред.) [и др.]. – М. : Наука, 1988. – Т. 1. Древняя Европа. – 704 с.

27. *Каркопино, Ж.* Повседневная жизнь Древнего Рима. Апогей империи / Жером Каркопино ; пер. с фр. И. И. Маханькова. – М. : Мол. гвардия, 2008. – 420 с.

28. *Кленгель-Брандт, Э.* Древний Вавилон / Эвелин Кленгель-Брандт ; пер. с нем. Б. М. Святского. – Смоленск : Русич, 2001. – 368 с.

29. *Косидовский, З.* Библейские сказания. Сказания евангелистов : пер. с пол. / Зенон Косидовский. – М. : Политиздат, 1990. – 479 с.

30. Кун, Н. А. Мифы Древней Греции / Н. А. Кун ; предисл. Л. И. Туруашвили. – М. : РИК Русанова : Астрель : АСТ, 2003. – 624 с.

31. Курциус, Э. История Древней Греции : в 5 т. / Эрнст Курциус. – Минск : Харвест, 2002.

32. Лисовый, И. А. Античный мир в именах и названиях / И. А. Лисовый, К. А. Ревяко. – Минск : Университетское, 2001. – 247 с.

33. Мировая художественная культура : учеб. пособие : в 2 т. / Б. А. Эренгросс, Е. А. Ботвинник, В. П. Комаров [и др.] ; под ред. Б. А. Эренгросс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 2005. – Т. 1. – 447 с.

34. Монте, П. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пьер Монте; пер. с фр. Ф. Л. Мендельсона; науч. предисл. и примеч. О. В. Томашевич. – М. : Мол. гвардия : Палимпсест, 2000. – 465 с.

35. Мышуста, С. В. Древний Египет : женщины-фараоны / С. В. Мышуста. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 317 с.

36. Перепелкин, Ю. А. История Древнего Египта / Ю. А. Перепелкин ; общ. ред., вступ. ст. и коммент. А. А. Вассоевича. – СПб. : Летний сад : журнал «Нева», 2000. – 360 с.

37. Плутарх. Избранные жизнеописания : в 2 т. / Плутарх ; пер. с древнегр., сост. и прим. М. Томашевской; ил. В. Л. Медведева. – М. : Правда, 1987.

38. Робер, Ж.-Н. Повседневная жизнь Древнего Рима через призму наслаждений / Жан-Ноэль Робер ; пер. с фр. Т. А. Левиной. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 245 с.

39. Темкин, Э. Н. Мифы Древней Индии / Э. Н. Темкин, В. Г. Эрман. – 4-е изд., доп. – М. : РИК Русанова : Астрель : АСТ, 2002. – 624 с.

40. Фицджералд, Ч. П. История Китая / Чарлз Патрик Фицджералд ; пер. с англ. Л. А. Калашниковой. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2005. – 460 с.

41. Федорова, Е. В. Императорский Рим в лицах / Е. В. Федорова. – 2-е изд., испр. и доп. – Смоленск : ИНГА, 1995. – 416 с.

42. Фор, П. Повседневная жизнь армии Александра Македонского / Поль Фор. – М. : Мол. гвардия : Палимпсест, 2008. – 361 с.

43. Хаммонд, Н. История Древней Греции : пер. с англ. / Николас Хаммонд. – М. : Центрполиграф, 2003. – 702 с.

44. Циркин, Ю. Б. Мифы Древнего Рима / Ю. Б. Циркин. – М. : РИК Русанова : Астрель : АСТ, 2000. – 480 с.
45. Циркин, Ю. Б. Мифы Финикии и Угарита / Ю. Б. Циркин. – М. : АСТ : Астрель : РИК Русанова, 2000. – 480 с.
46. Шаму, Ф. Эллинистическая цивилизация / Франсуа Шаму; пер. с фр. Н. Шевченко. – Екатеринбург : У-Фактория ; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 480 с.
47. Шаму, Ф. Цивилизация Древней Греции / Франсуа Шаму ; пер. с фр. Т. Баженовой. – Екатеринбург : У-Фактория ; М. : АСТ МОСКВА, 2009. – 368 с.
48. Шейпак, А. А. История науки и техники: Материалы и технологии : учеб. пособие: в 2 ч. / А. А. Шейпак. – 2-е изд. – М. : МГИУ, 2009. – Ч. 1. – 276 с.
49. Шово, М. Повседневная жизнь Египта во времена Клеопатры / Мишель Шово ; пер. с фр. Е. Е. Масловой ; науч. ред., хрестоматия и прим. С. В. Архиповой. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 294 с.
50. Штолль, Г. В. История Древнего Рима в биографиях / Г. В. Штолль. – Смоленск : Русич, 2003. – 376 с.
51. Шураки, А. Повседневная жизнь людей Библии / Андре Шураки ; пер. с фр. А. Е. Винник. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 278 с.

Формамі кантролю самастойнай работы студэнтаў выступаюць індыўідуальныя пытанні і заданні, напісанне рэфератаў, правядзенне калёквіумаў, а таксама абавязковае ўключэнне тэм, вынесеных на СРС, у экзаменацыйныя пытанні. **Сродкамі дыягностыкі вучэбнай дзейнасці з'яўляюцца** правядзенне апытання (індыўідуальнага і фронтальнага), стварэнне праблемных вучэбных сітуацый, пастаноўка вучэбных задач, ацэнка працы на семінарах, тэсціраванне і г. д.

Вучэбнае выданне

УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ
Раздзел I. СТАРАЖЫТНЫ СВЕТ

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
на вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны
(на напрамках)*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2015. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера пісчая № 2. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,93. Ул.-выд. арк. 1,41. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ